

**ZABAVAN PUT DO USVAJANJA JEZIKA:
prikaz udžbeničkog kompleta**

Nenad Tomović, Nataša Janković, Bojana Gledić, *English is fun 1, English is fun 2, English is fun 3* (Engleski jezik za 3, 4. i 5. razred osnovne škole), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Istočno Sarajevo 2015.

Navedeni udžbenici nastali su za potrebe realizacije nastavnog plana i programa trećeg, četvrtog i petog razreda osnovne škole, odnosno izučavanja engleskog jezika kao predmeta na tim obrazovnim nivoima. Udžbenike prate i radne sveske, kao i višestruko korisni priručnici za nastavnike.

Tokom proteklih decenija, predmet Engleski jezik (od početaka učenja, pa sve do završnih razreda osnovne, ali i srednje škole) predstavlja/-o se učenicima posredstvom udžbenika koji su nastali van granica zemlje (ali i Balkana, uopšte), tj. onih koje su pisali autori čiji je maternji jezik engleski (za izdavače poput: *Cambridge University Press, Oxford University Press, Macmillan*, itd.). U tom smislu, pomenuta izdanja (*English is Fun 1, 2, 3*) čine iskorak kada je u pitanju nastava engleskog jezika (kao stranog) na ovim prostorima. Zapravo, budući da su ih pisali domaći autori, udžbenici *English is Fun 1, 2, 3* predstavljaju jedan savremeno koncipiran povratak domaćoj nastavnoj literaturi. U isto vreme, imajući u vidu njihovu formu i sadržaj, navedeni udžbenici su i tržištu i učeničkim (ali i nastavničkim) potrebama prilagođen nastavni materijal.

Na prvom mestu uočljiva je upotreba američke varijante engleskog jezika koja je, za razliku od britanske varijante (dominantne u udžbenicima stranih, a među njima i prethodno navedenih izdavača), prihvatljivija učenicima iz mnogo razloga. Naime, usled rasta i razvoja sredstava masovne komunikacije, a najpre televizije i interneta, najrazličitiji umetnički, ali i ostali sadržaji postali su dostupni širom sveta. Takođe, budući da je engleski jezik, posebno u američkoj varijanti, nesumnjivo *lingua franca* savremenog doba, ne iznenađuje njegovo dominantno pisustvo u takvim sadržajima. Upravo na taj način, savremeni engleski jezik ojačava svoj uticaj na korisnike spomenutih sadržaja, a među njima i na učenike sa domaćih prostora. U vezi sa tim, neretko se u procesu nastave jave nedoumice i pitanja povodom toga zašto se neka reč ne kaže „onako

kako su to oni čuli na filmu i/ili pesmi ; dodati predlog“. Zbog toga – odluka autora, a koja se odnosi na prednost datu američkoj varijanti engleskog jezika, odslikava njihov odgovor na potrebe stvarnih nastavnih procesa koji se realizuju u učionicama u okruženju.

Iskustvo autora u nastavnom procesu i svesnost o potrebama učenika uočljivi su u svakom segmentu udžbenika. Na prvom mestu, svaka nastavna jedinica, u okviru šest lekcija od kojih je sastavljen svaki od udžbenika, sadrži skalarno raspoređene segmente. Zapravo, nedvosmisleno je da se jednaka pažnja posvećuje svim budućim čitaocima, tj. učenicima-korisnicima, bez obzira na to na kojem se trenutno nivou nalazi njihovo poznavanje engleskog jezika. U svakodnevnim nastavnim procesima neretke su situacije koje odslikavaju nejednakost, tj. neujednačenost nastavne grupe (*multilevel class*, Hess, 2001; *multilevel classroom*, Baurain & Le Ha [Eds.], 2010) u jednoj učionici u kojoj se uči jezik. Nastojanje koje prožima udžbenike *English is Fun 1, 2, 3* da se jednaka pažnja usmeri ka svakom pojedincu, odnosno njegovim potrebama, ilustruje elemente *personalizovanog* učenja (*personalized instruction*, Keefe & Jenkins, 2000; *personalizing language learning*, Griffiths & Keohane, 2001), tj. humanističkog pristupa nastavi u celini (Arnold, 1998, 2011; Rinvolutri, 2002). Osim navedenog, personalizovanog segmenta, audio-vizuelni i komunikativni činoci takođe su sastavni deo udžbenika. Naime, živopisne ilustracije ciljanih vokabularnih jedinica, praćene interaktivnim vežbama koje uključuju razgovor, nedvosmisleno će, na jedan prijemčiv i uzrastu prilagođen način, dovesti do usvajanja željenog. Komplemetarno tome, za potrebe podsećanja, udžbenici se završavaju listama reči (sa prevodom na maternji jezik učenika) koje su bile prominentne i/ili po prvi put predstavljene u okviru pojedinačnih lekcija. U isto vreme, svaki udžbenik prati CD sa sadržajima koji prate ciljane nastavne jedinice i doprinose da se i jezičkoj veštini slušanja posveti neophodna pažnja. Kao posledica navedenog, dolazi do unapređenja izgovora stranog (engleskog) jezika, a usvajanje pravilnog izgovora je od posebne važnosti na uzrastu na kojem se nalaze učenici kojima su ovi materijali namenjeni.

Pored težnje da se svakom pojedincu pristupi ponaosob, te omogućiti razvoj njegovih sposobnosti, važno je spomenuti da udžbenici ostavljaju značajan prostor i za aktivnosti koje su namenjene paru i/ili grupi. Zapravo, na nemalom broju mesta, udžbenici pozivaju na kolaborativno učenje (*collaborative learning*, Nunan [Ed.], 1992), saradnju i svojevršno druženje učenika, koji će dovesti do efektivnijeg i efikasnijeg usvajanja ciljanog sadržaja. U isto vreme, kako bi se proces učenja *olakšao* i učinio sveobuhvatnijim, multidisciplinarnost (*multidisciplinary approach*, Lenneberg & Lenneberg [Eds.], 1975) je primetan fenomen u podlozi udžbenika *English is Fun 1, 2, 3*. Naime, autori su nastojali da

naprave sponu između pojmova koji se usvajaju u okvirima predmeta Engleski jezik, sa pojmovima koji se (na tom uzrastu) usvajaju u okvirima nekih drugih predmeta. Verujemo da je ovakva odluka imala za cilj stvaranje logičkih veza koje će dovesti do bržeg pristupa informacijama u mentalnim/kognitivnim, tj. slikovnim shemama (*image schemas*, Johnson, 1987; Lakoff, 1987; Hampe in: Hampe [Ed.], 2005).

Posebnu vrednost ovih jezičkih materijala čine kulturološki obojeni sadržaji. Naime, ne samo da su autori vodili računa o suptilnom (ali ipak prisutnom) kontrastiranju anglofone sa domaćom kulturom, već su se postarali da se učenici brzo i bez poteškoća u razumevanju mogu poistovetiti sa protagonistima priča koje su protkane kroz udžbeničke celine. Kako bi se to ostvarilo, tu su najpre poznata mesta, npr. reka, planina, mostovi i dr. iz okruženja. Potom, kroz udžbenike se spominju poznata lična imena – ona koja učenici svakodnevno mogu da čuju u svom okruženju. Kao rezultat, učenici mogu lako da oseće da su deo, odnosno neposredni učesnici u aktivnostima (pričama) kroz koje ih vode udžbenici. Svakako, važno je napomenuti da kulturološke osobnosti (neretko ilustrovane u kontrastu) omogućavaju učenicima upoznavanje sa pozadinom na kojoj se nalazi jezik koji uče. Rano upoznavanje sa kulturološkim sličnostima i razlikama, odnosno poimanjima dveju kultura (*cultural conceptualisations*, Sharifian [Ed.], 2015), a ne samo pukim jezičkim materijalom i pravilima (*linguistic competence*, Chomsky, 1965), dovešće i do potonje pragmatičke osvešćenosti učenika. Pravilno prepoznavanje i upotreba jezičkih obrazaca, odnosno pragmatička sposobnost, od velike je važnosti pri komunikaciji na stranom jeziku, a posebno u uslovima komunikacije među pripadnicima različitih kultura (*pragmatic competence*, Kecskes, 2014).

Sadržaji udžbenika *English is Fun 1, 2, 3*, između ostalog, za cilj imaju to da učenicima približe scene i dešavanja iz svakodnevnog života, kao i da ih nauče snalaženju u takvim situacijama, a na primeru upotrebe engleskog jezika. Kako bi se to omogućilo, oni su dopunjeni i oplemenjeni pripadajućim sadržajima koji (na prvom mestu) odgovaraju uzrastu, u svakom smislu. Naime, dok je radna sveska komplementarna udžbeniku *English is Fun 1* oslikana, tj. sačinjena od elemenata koji su predstavljeni putem slika, ona koja prati udžbenik *English is Fun 2*, pored navedenih, sadrži i određeni broj pisanih segmenata, kao i onih koji obuhvataju zahtevnije logičke radnje. Naposletku, radna sveska komplementarna udžbeniku *English is Fun 3*, premda sadrži aktivnosti složenije (ali svakako uzrastu prilagođene) prirode od onih koje prate udžbenike *English is Fun 1* i *English is Fun 2*, ne lišava učenike radosti šarenolikih, slikovnih sadržaja.

Kako bi se omogućila sveobuhvatnost prilikom realizacije nastavnog procesa, odnosno upoznavanja učenika sa lekcijama iz udžbenika *English is Fun*

1, 2, 3, ovaj udžbenički komplet podržavaju detaljno organizovani priručnici za nastavnike. Autori su, u procesu nastajanja navedenih priručnika, obratili pažnju kako na svaki segment časa tako i na detaljan opis pripadajućih materijala, te procedura, a sa ciljem što uspješnije realizacije nastavnog procesa – i za učenike i za nastavnike. Posebnu vrednost navedenih priručnika predstavljaju odeljci nazvani *Metodička uputstva*. Ovi odeljci, na jedan minuciozan način, pružaju objašnjenja koja se odnose na odluke autora u vezi sa odabirom segmenata svake lekcije ponaosob – budući da takve odluke sadrže opsežna metodička utemeljenja. Ovakav pristup i sadržaj ohrabriće mlade, još nedovoljno iskusne, nastavnike engleskog jezika, ali će u isto vreme zasigurno uneti novine i u nastavni proces iskusnijih kolega, te njihovu nastavu učiniti šarolikijom. U konačnici, navedeno će učiniti da u procesu nastave engleskog jezika, a tokom upotrebe ovih nastavnih materijala, jednako uživaju i učenici kojima su materijali primarno namenjeni, ali i njihovi nastavnici.

LITERATURA:

- Arnold, J. (1998). "Towards More Humanistic English Teaching". *ELT* 52 (3): 235–242.
- Arnold, J. (2011). "Attention to Affect in Language Learning". *Anglistik. International Journal of English Studies* 22 (1): 11–22.
- Baurain, B. and P. Le Ha [Eds.] (2010). *Multilevel & Diverse Classrooms*. Annapolis Junction: TESOL Press.
- Chomsky, N. (1965). *Aspect of the Theory of Syntax*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Griffiths, G. and K. Keohane (2001). *Personalizing Language Learning*. Cambridge: CUP.
- Hampe, B. (2005). "Image schemas in Cognitive Linguistics: introduction", in *From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics*, ed. B. Hampe (Berlin: Mouton de Gruyter): 1–14.
- Hess, N. (2001). *Teaching Large Multilevel Classes*. Cambridge: CUP.
- Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind*. Chicago: the University of Chicago Press.
- Kecskes, I. (2014). *Intercultural Pragmatics*. Oxford: OUP.
- Keefe, J. and J. Jenkins (2000). *Personalized Instruction: Changing Classroom Practice*. Larchmont: Eye on Education Publishers.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire & Dangerous Things*. Chicago: The University of Chicago Press

- Lenneberg, E. and E. Lenneberg [Eds.] (1975). *Foundations of Language Development: A Multidisciplinary Approach*. New York: Academic Press.
- Nunan, D. [Ed.] (1992). *Collaborative Language Learning & Teaching*. Cambridge: CUP.
- Rinvoluceri, M. (2002). *Humanising Your Coursebook*. London: Delta Publishing.
- Sharifian, F. [Ed.] (2015). *The Routledge Handbook of Language and Culture*. New York/London: Routledge.

Marijana M. Prodanović
Univerzitet Singidunum, Beograd
mprodanovic@singidunum.ac.rs